

DSP

Verwijsindex Vroeg samenwerken in NHN

Evaluatieonderzoek

Bram van Dijk, Maud Pluijm en Manja Abraham

Contactgegevens

11 oktober, 2022

Bram van Dijk

bvandijk@dsp-groep.nl

Maud Pluijm

mpluijm@dsp-groep.nl

Manja Abraham

mabraham@dsp-groep.nl

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Onderzoeksopzet	6
2.1	Doel en onderzoeksvragen	6
2.2	Onderzoeksmethoden	6
3	Huidige werkwijze	8
3.1	Beoogde werkwijze	8
3.2	In de praktijk	10
4	Resultaten	13
4.1	Aangesloten organisaties	13
4.2	Signalen en matches	14
4.3	Meerwaarde, knelpunten en verbeterpunten	17
4.4	Knelpunten en verbeterpunten	19
5	Toekomstverwachtingen	21
6	Conclusies en aanbevelingen	23
6.1	Conclusies	23
6.2	Aanbevelingen	25

1 Inleiding

Vroeg Samenwerken in Noord-Holland Noord

De landelijke verwijfsindex risicjongeren (VIR) is een digitaal informatiesysteem voor professionals in de jeugdsector om signalen samen te brengen en (boven)regionale gegevensuitwisseling mogelijk te maken. Deze manier van gegevensdeling helpt professionals – door vroegtijdig ingrijpen en het bieden van passende zorg, hulp of bijsturing – voorkomen dat kleine problemen groot worden en escaleren.

In de regio's in Noord-Holland Noord wordt gewerkt met VIN. VIN staat voor Vroeg samenwerken in Noord-Holland Noord. De doelen van VIN komen grotendeels overeen met die van de VIR: vroegtijdige signalering van jeugdigen die belemmerd worden in hun ontwikkeling; faciliteren van vroegtijdige en onderlinge afstemming tussen professionals door informatie-uitwisseling; en bieden van tijdig passende hulp, zorg of bijsturing aan jeugdigen en hun gezinnen. In 2021 zijn er met gebruik van de VIN door aangesloten organisaties 10.162 signalen afgegeven over 7.458 jeugdigen. Bij 72% van de gesignaleerde jeugdigen is een match ontstaan.

Evaluatieonderzoek

De zeventien gemeenten in regio Noord-Holland Noord hebben in een offerte-aanvraag van 2 juni 2022 aangegeven een evaluatieonderzoek uit te willen laten voeren naar VIN. Daarbij spelen drie overwegingen een rol:

1. De gemeenten willen meer zicht krijgen op de huidige stand van zaken ten aanzien van de VIN: wat zijn de resultaten, waar doen zich knelpunten voor en wat kan er worden verbeterd in de huidige werkwijze.
2. Daarnaast wil men kunnen anticiperen op relevante ontwikkelingen:
 - **Mogelijk vervallen wettelijke verplichting van een verwijfsindex.** De Tweede Kamer heeft december 2021 een motie aangenomen waarin wordt voorgesteld de wettelijke verplichting van een Verwijsindex te schrappen uit de Jeugdwet. Als de motie wordt uitgevoerd zal dit zeer waarschijnlijk gevolgen hebben voor het gebruik van de VIR in Nederland en mogelijk ook voor het gebruik van de VIN. De voor de uitvoering van de motie noodzakelijke wetswijziging neemt naar verwachting twee jaar in beslag. In die periode blijft de wettelijke verplichting van een Verwijsindex in ieder geval van kracht.
 - **Toekomstscenario jeugd- en gezinsbescherming.** Dit houdt kort gezegd in dat er vanuit het Rijk gekeken wordt hoe de samenwerking in de brede keten tussen de Gecertificeerde Instellingen, Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming anders kan worden vormgegeven. Verder wordt vanuit de Inspectie gezondheidszorg en jeugd naar verwachting binnenkort een landelijk onderzoek gepubliceerd over de samenwerking in de veiligheidsketen.

3. Het contract met het relatiemanagement van de VIN werd tot zomer 2023 verlengd. Er zijn verschillen van inzicht over hoe het relatiemanagement van de VIN verder moet worden vormgegeven wanneer het contract afloopt zomer van 2023.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is de onderzoeksopzet met daarin de onderzoeksvragen en de onderzoeksmethoden opgenomen. Hoofdstuk 3 gaat in op de beoogde werkwijze van de VIN en hoe deze in de praktijk wordt vormgegeven. In hoofdstuk 4 worden de resultaten met betrekking tot het gebruik van VIN gepresenteerd. In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op mogelijke consequenties bij het vervallen van de wettelijke verplichting. Tot slot in hoofdstuk 6 de conclusies en aanbevelingen.

2 Onderzoeksopzet

2.1 Doel en onderzoeksvragen

Het evaluatieonderzoek heeft drie **hoofddoelen**:

1. Inzicht verkrijgen in de huidige werkwijze en de resultaten van de Verwijsindex Vroeg samenwerken in de regio Noord-Holland Noord;
2. Advisering over de gewenste toekomstige organisatiestructuur;
3. Het schetsen van consequenties van landelijke ontwikkelingen, in het bijzonder de mogelijke afschaffing van de wettelijke verplichting voor gemeenten de VIR te gebruiken.

De doelen zijn vertaald naar de volgende **onderzoeksvragen**:

1. Hoe ziet de huidige werkwijze van de Verwijsindex Vroeg samenwerken in Noord-Holland Noord eruit en wat zijn de resultaten van de huidige werkwijze?
2. Hoe is momenteel het relatiemanagement omtrent de Verwijsindex Vroeg samenwerken vormgegeven?
3. Hoe verloopt momenteel de ambtelijke en bestuurlijke samenwerking omtrent de Verwijsindex Vroeg samenwerken? Welke verbeterpunten zijn daarin mogelijk?
4. Hoe kunnen eventuele knelpunten worden verbeterd?
5. Welke mogelijke consequenties kunnen worden verwacht als de wettelijke verplichting tot gebruik van een VIR vervalt?

2.2 Onderzoeksmethoden

Dashboard gegevens MULTIsignaal

Om zicht te krijgen op de hoe en hoeveel gebruik wordt gemaakt van VIN zijn dashboardgegevens van MULTIsignaal, leverancier van VIN, geanalyseerd. Dit dashboard bevat onder andere gegevens over het aantal signalen, matches, aangesloten organisaties en signalerende professionals.

Interview met relatiemanagers

Aan het begin van het onderzoek (juli 2022) is een interview gehouden met de relatiemanagers van de regio. Het interview was gericht op de inhoud van hun werk, de resultaten van hun werk, de knelpunten die zij ervaren en de toekomst van VIN.

Digitale uitvraag en verdiepende gesprekken met gemeenten

Er is tussen halverwege juli en halverwege augustus 2022 een digitale vragenlijst uitgezet onder ambtenaren (N=35) van de zeventien gemeenten in de regio om zicht te krijgen op hun visie over het huidige gebruik van VIN en de ontwikkeling van het instrument in de toekomst. In totaal hebben 23 respondenten de vragenlijst ingevuld. Vervolgens zijn in de eerste weken van september vijf gesprekken gevoerd met de

vertegenwoordigers van de drie regio's (Noord Kennemerland, West Friesland en Hollands Kroon), een beleidsmedewerker van de vier ambtelijk gefuseerde BUCH-gemeenten, twee medewerkers van het wijkteam Drechterland en een beleidsmedewerker van gemeente Medemblik. Hier is dieper in gegaan op hun visie over de huidige werkwijze en de toekomst van VIN met aandacht voor de consequenties voor het mogelijk wegvallen van de wettelijke verplichting voor gemeenten van de verwijfsindex.

Korte enquête onder professionals

Om zicht te krijgen op hoe professionals in de uitvoering het gebruik en de eventuele meerwaarde van VIN ervaren, is in dezelfde periode als de digitale uitvraag voor gemeenteambtenaren een korte digitale enquête uitgezet onder alle professionals actief in de regio Noord-Holland Noord die verbonden zijn aan MULTIsignaal (N=3987). De relatiemanagers hebben de link via hun systeem uitgezet. In totaal zijn er 370 reacties binnen gekomen.¹

Rapportage

Op basis van de resultaten van bovengenoemde activiteiten is een concept rapportage opgesteld. Daarbij is tevens gebruik gemaakt van de volgende documenten: kwartaalrapportages en jaarverslagen opgesteld door de relatiemanagers, het advies Verwijsindex – krachten bundelen (2016) en de evaluatie van de landelijke verwijfsindex. Deze conceptrapportage is op 22 september 2022 besproken met de regiovertegenwoordigers. Hun commentaar wordt meegenomen in de conclusies en adviezen die in een reflectiebijeenkomst aan de orde worden gesteld.

Reflectiebijeenkomst en definitieve rapportage

De samenvatting met de belangrijkste conclusies en adviezen is op 28 september besproken in een reflectiebijeenkomst waarin de focus ligt op aanscherping van conclusies en adviezen. Hieraan hebben onder andere een aantal ambtelijke vertegenwoordigers van gemeenten, een aantal professionals en de relatiemanagers deelgenomen. De resultaten van deze bijeenkomst zijn verwerkt in de definitieve rapportage, die op 12 oktober 2022 is opgeleverd.

¹ Een aantal dezelfde vragen is gesteld aan professionals in het landelijke verdiepend onderzoek naar de VIR in 2011. Echter omdat de inrichting van de verwijfsindex regionaal flink verschilt en de steekproeven in beide onderzoeken niet vergelijkbaar zijn, kan een vergelijking tussen cijfers van de VIN en die van de VIR niet worden gemaakt.

3 Huidige werkwijze

In dit hoofdstuk gaan we in op de vraag:

- ③ Hoe ziet de huidige werkwijze van de Verwijsindex Vroeg samenwerken in Noord-Holland Noord eruit en wat zijn de resultaten van de huidige werkwijze?

3.1 Beoogde werkwijze

Wetgeving

In de Jeugdwet en het bijbehorende Besluit Jeugdwet staat de werking van de verwijsindex beschreven.²

Hieruit komen de volgende wettelijke verplichtingen voor gemeenten naar voren:

- ③ Gemeenten hebben een verwijsindex en organiseren de aansluiting van instanties en functionarissen.
- ③ Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het bevorderen van het gebruik van de verwijsindex op regionaal niveau en het toezien op het correct gebruik van de verwijsindex door meldingsbevoegden.
- ③ Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een regionaal meldingsconvenant. Hierin staat beschreven welke partijen in de regio mogen melden in de verwijsindex, wie contactpersonen zijn, wat de criteria zijn voor het kunnen maken van een melding en hoe de partijen n.a.v. een melding met elkaar samenwerken.

Advies bovenregionale werkgroep (2016)

Gemeenten in Noord Holland Noord werken regionaal samen ten aanzien van de verwijsindex. Rond 2009 zijn in Noord Holland Noord vanuit de regio's Kop Noord- Holland, West Friesland en Alkmaar drie afzonderlijke convenanten opgesteld voor de verwijsindex. In 2016 wordt door een bovenregionale werkgroep (samengesteld uit beleidsmedewerkers uit de regio's Kop Noord- Holland, West Friesland en regio Alkmaar en een vertegenwoordiger van MULTIsignaal) een advies getiteld "Verwijsindex – krachten bundelen" uitgebracht over veranderingen in de verwijsindex die het gevolg zijn van de komst van de nieuwe Jeugdwet waarmee de Wet op de Jeugdzorg komt te vervallen. Eén van de conclusies in het advies luidt als volgt: "Als laatste is het met de komst van de Jeugdwet en de introductie van de gezinsfunctionaliteit, noodzakelijk de huidige verwijsindex convenanten aan te passen. N.a.v. de transities en na 6 jaar ervaring opgedaan te hebben met de verwijsindex Noord-Holland, is dit mogelijk ook een mooi moment om na te denken over een nieuwe naam voor de verwijsindex en het gebruik van meer laagdrempeligere terminologie". Er worden twee aanbevelingen gedaan die wezenlijke veranderingen met zich gaan meebrengen:

- ③ Het formeren van een relatiemanagement rondom de verwijsindex in Noord-Holland Noord om de gemeentelijke samenwerking bovenregionaal vorm te geven;
- ③ Opstarten van een nieuw convenant. Op deze manier kan het instrument zo optimaal worden benut en de meerwaarde worden vergroot. Daarbij wordt het gezien als efficiënter en naar verwachting effectiever indien de gemeenten samen optrekken

² Kamerstukken, 2020/2021, 28345/31015 nr. 251.

Deze aanbevelingen worden vervolgens ook in praktijk gebracht.

Relatiemanagement

In 2017 worden twee relatiemanagers aangesteld, die gaan werken met de nieuwe naamgeving voor de verwijsindex: *Vroeg Samenwerken in Noord-Holland Noord*, ofwel VIN. De relatiemanagers hebben geen formele taakomschrijving gekregen. Zelf geven de relatiemanagers in een interview aan dat ze zich bezighouden met de volgende taken:

- ③ Stimuleren van gebruik van VIN
- ③ Aansluiten van nieuwe organisaties
- ③ Onderhouden van het netwerk van aangesloten organisaties
- ③ Organiseren van trainingen met betrekking tot VIN
- ③ Bijhouden van de website en schrijven van nieuwsbrieven
- ③ Opstellen van voortgangsrapportages en jaarrapportages
- ③ Overleggen met kernteam en gemeenten

Dit komt in grote lijnen overeen met de profielschets die is opgenomen in een bijlage van het advies van de bovenregionale werkgroep uit 2016. De relatiemanagers nemen daarmee een groot deel van de taken van gemeenten, zoals beschreven in de Jeugdwet, over.

Convenant 2019

Er is een bovenregionaal convenant opgesteld met als titel "Vroeg samenwerken in Noord-Holland Noord" dat door de bestuurders van de destijds 18 gemeenten³ is ondertekend en op 1 oktober 2019 in werking is getreden. In dit convenant is voor wat betreft de verantwoordelijkheid en uitvoering van de wettelijke taken onder meer het volgende vastgelegd:

- ③ De colleges van B&W bevorderen ieder in hun eigen gemeente, vanuit de wettelijke regietaken in het jeugdbeleid, het gebruik van de regionale verwijsindex VIN door de convenantpartijen en houden vanuit deze zelfde rol toezicht op de naleving van het convenant.
- ③ De colleges van B&W wijzen een of meerdere convenantbeheerders aan die de taken voortvloeiend uit het bovenstaande lid 1 uitvoeren. De convenantbeheerder is de functionaris die in opdracht en onder verantwoordelijkheid van het college van B&W toeziet op de processen binnen de regionale verwijsindex VIN, zo nodig voorstellen doet voor aanpassingen van het systeem aan het functioneel en technisch beheer. De convenantbeheerder is het primair aanspreekpunt voor partijen inzake VIN en doen gevraagd en ongevraagd verslag aan de colleges van B&W en convenantpartijen over het gebruik van de regionale verwijsindex VIN en de resultaten die met de verwijsindex worden behaald. Hij werft nieuwe convenantpartners (artikel 20), zorgt dat zij organisatieprofielen opstellen en bewaakt deze met het oog

³ Heerhugowaard en Langedijk zijn in 2022 gefuseerd tot Dijk en Waard. Het bleek juridisch niet nodig om een convenant aan te passen voor deze fusie.

op mutaties. De convenantbeheerder zorgt voor scholing in het gebruik van de regionale verwijfsindex VIN

- ④ De colleges van B&W wijzen per regio een regiovertegenwoordiger aan.⁴ De regiovertegenwoordiger is de functionaris die in opdracht en onder verantwoordelijkheid van het college van B&W zorg draagt voor het bestuurlijk traject, waardoor de wettelijke taak van de gemeenten om het gebruik van de verwijfsindex te faciliteren en het gebruik te bevorderen kan worden volbracht. Hieronder valt ook het zorgdragen voor de contracten van functioneel en technisch beheer.
- ④ Het college van B&W wijst per gemeente een of meerdere procesregisseur(s) aan. De procesregisseur is de functionaris met de taak om in zijn gemeente de processen rond de signalen te bewaken: dat de signaleringsbevoegden overleg voeren, een gezamenlijke aanpak vaststellen en deze uitvoeren en indien hem blijkt dat dit niet het geval is, de maatregelen neemt die noodzakelijk zijn om de hulp aan de jeugdige op gang te brengen en de convenantpartijen daartoe zo nodig aanwijzingen geeft. Daarnaast heeft de procesregisseur de taak om in zijn gemeente het gebruik van de regionale verwijfsindex VIN door de convenantpartijen te bevorderen door onder andere de regionale visie op de verwijfsindex uit te dragen.

Opvallend is dat in het convenant de rol van de relatiemanagers niet is benoemd en de taakverdeling tussen relatiemanagers en de convenantbeheerders en regiovertegenwoordigers en procesregisseurs niet is vastgelegd.

3.2 In de praktijk

Gemeenten

De gemeenten bevorderen in regionaal verband het gebruik van VIN en dat doen zij inderdaad zoals in de profielschets van de relatiemanagers is omschreven: grotendeels delegeren naar de relatiemanagers. De meeste gemeenten geven aan dat er binnen hun gemeente redelijk of goed gebruik wordt gemaakt van het instrument (55%). Een kwart geeft aan dat dat VIN in hun gemeente juist weinig wordt gebruikt.

Er is bij de meeste gemeenten weinig aandacht voor dit instrument, omdat andere onderwerpen vaak hoger op de (politiek-bestuurlijke) prioriteitenlijst staan. Ook hebben bij sommige gemeenten veel personeelsverschuivingen plaatsgevonden, waardoor – met het wegvloeien van kennis over de VIN – het instrument onder de radar is verdwenen. Dat neemt overigens niet weg dat op ambtelijk en bestuurlijk niveau het belang van de doelstellingen van VIN breed wordt onderschreven.

Uit het interview met de relatiemanagers blijkt dat hun beeld van de rol van gemeenten in grote lijnen overeenkomt met het bovenstaande beeld. Zo geven zij onder meer aan dat het de bedoeling is dat er twee keer per jaar met alle gemeenten afzonderlijk overleg wordt gevoerd over de uitvoering van hun taken. Bij

⁴ De regiovertegenwoordigers overleggen met elkaar over het proces van VIN en hebben elke zes weken een overleg met de relatiemanagers. De regiovertegenwoordigers koppelen de actiepunten terug naar de beleidsmedewerkers uit hun regio. De beleidsmedewerkers onderhouden vervolgens contact met de uitvoering en procesregisseurs in de eigen gemeenten. Eventuele acties worden vervolgens weer teruggekoppeld aan de regiovertegenwoordigers.

sommige gemeenten lukt dat echter niet. Met name kleinere gemeenten hebben gebrek aan beschikbare beleidscapaciteit. Bovendien is er in veel gemeenten een groot verloop en tot slotte wordt veiligheid belangrijker gevonden dan preventie. De grotere gemeenten in de regio hebben hun bemoeienis met VIN over het algemeen beter georganiseerd.

Rol van relatiemanagement

Over het algemeen zijn de geïnterviewde beleidsmedewerkers positief over de rol van de relatiemanagers. Ze zijn betrokken, hebben veel kennis over de gang van zaken en hebben hart voor de zaak.⁵ Hun enthousiasme en doorzettingsvermogen is duidelijk aanwezig. Vooral het doorzettingsvermogen is van groot belang, gezien de stroefheid die er bij sommige gemeenten en uitvoeringsorganisaties heerst. Echter, deze gedrevenheid wordt soms als 'drammerig' ervaren. Er zijn geluiden dat de relatiemanagers, met name in het begin, veel druk hebben gezet op enkele gemeenten door hen aan te spreken op hun verantwoordelijkheid. De toewijding die de relatiemanagers hebben, kan er toe bijdragen dat zij de context waarin stakeholders werken mogelijk voor een deel uit het oog verliezen, aldus twee respondenten. Uit het interview met de relatiemanagers blijkt dat zij herkennen dat ze in het begin (te) veel druk uitoefenden op gemeenten later hebben ze meer ingezet op het bevorderen van een goede samenwerking. De meeste beleidsmedewerkers hebben ook begrip voor de lastige rol die relatiemanagers moeten vervullen. Uiteindelijk hebben gemeenten zelf immers de verantwoordelijkheid om hun zaken op orde te hebben en wanneer dit niet het geval is, kan het relatiemanagement haar taak ook niet goed uitvoeren.

Er is een duidelijk verschil tussen relatiemanagers en gemeenten in de manier waarop betrokkenheid bij VIN is vormgegeven. VIN is voor de relatiemanagers hun eerste prioriteit: ze zetten zich voor honderd procent in. De beleidsmedewerkers van gemeenten hebben echter een veel breder takenpakket en vanwege beperkte tijd en prioriteit schiet de aandacht voor VIN er bij hen wel eens bij in. Gemeenten hebben dan ook een groot deel van de verantwoordelijkheid bij de relatiemanagers gelegd. Echter, gemeenten hebben alsnog een eigen verantwoordelijkheid en door sommige gemeenten wordt hier minder vorm aan gegeven. Zo blijkt dat overleggen wel eens worden afgezegd in verband met andere prioriteiten en volgt er vaak geen reactie op de vraag vanuit de relatiemanagers om input voor de agenda.

Aansluiting van organisaties

Er zijn grote verschillen in de wijze waarop het instrument wordt gebruikt door organisaties en professionals. Sommige organisaties hebben het afgeven van een signaal onderdeel gemaakt van de standaard werkwijze, waarbij het aanmaken van een dossier standaard een signaal wordt afgegeven of de vraag wordt gesteld of men een signaal wil afgeven. Bij andere organisaties is geen sprake van een standaard werkwijze, waardoor de professional zelf de mogelijkheid tot het afgeven van een signaal in VIN in het achterhoofd moet houden.

⁵ Ook het gesprek met de staatssecretaris en andere betrokkenen dat een van de relatiemanagers in juni 2022 heeft bijgewoond over de verwijzindex getuigt van die betrokkenheid. In dit gesprek heeft de staatssecretaris aangegeven kort na de zomer uitsluitel over het vervolg op de motie te geven.

Gezamenlijke visie

Uit de interviews met gemeenten blijkt dat allen het belang van VIN onderschrijven, met andere woorden dat het instrument kan leiden tot vroegtijdige signalering van problemen bij jeugdigen of gezinnen en betere samenwerking tussen professionals. Echter, er ontbreekt een duidelijke en eenduidige visie op waar de prioriteiten moeten liggen in de uitvoering van de omschreven taken van de gemeente en de relatiemanagers. Aansturing door middel van prioriteitstelling vanuit gemeenten vindt daarbij nauwelijks plaats. Dit heeft ook gevolgen voor de relatiemanagers. Doordat onduidelijk is waar de prioriteiten liggen, moeten zij zelf bepalen waar zij prioriteit aan geven. Een duidelijke visie over waar het relatiemanagement zich mee bezig zou moeten houden, zou daarbij helpen.

Ten slotte is er geen eenduidigheid over wanneer een signaal af te geven in VIN. Sommige gemeenten willen dat enkel een signaal wordt afgegeven in VIN in gevallen waar echt sprake is van zorgen, terwijl andere gemeenten juist zeggen dat je altijd een signaal moet afgeven, 'tenzij'. Ook hierin verschillen zij dus van visie.

4 Resultaten

In dit hoofdstuk brengen we de resultaten in beeld door na te gaan in hoeverre de volgende doelen van VIN worden beantwoord:

- ③ Vroegtijdige signalering van jeugdigen die belemmerd worden in hun ontwikkeling;
- ③ Faciliteren van vroegtijdige en onderlinge afstemming tussen professionals door informatie-uitwisseling;
- ③ Bieden van tijdig passende hulp, zorg of bijsturing aan jeugdigen en hun gezinnen.

4.1 Aangesloten organisaties

Sinds 2016 is het aantal aangesloten organisaties sterk toegenomen (Tabel 1). In een periode van vijf jaar tijd is het aantal meer dan verdubbeld. Alleen aangesloten zijn betekent niet dat organisaties ook automatisch gebruik maken van VIN. Echter, ook het aantal organisaties dat daadwerkelijk gebruik maakt van VIN is in deze periode toegenomen en zelfs verdriedubbeld. In 2021 maakt 44% van de aangesloten organisaties ook gebruik van VIN. In 2016 was dit percentage nog 27%. Er heeft dus een stijging plaatsgevonden. Echter, een percentage van 44% betekent ook dat minder dan de helft van de organisaties gebruik maakt van VIN. Ook uit de interviews en enquêtes blijkt dat veel (belangrijke) partijen geen gebruik maken van VIN en dat dit de meerwaarde van het instrument beperkt.

Tabel 4.1 Aantal aangesloten organisaties dat gebruik maakt van VIN

Jaar	Aantal aangesloten organisaties	Aantal organisaties dat gebruik maakt van VIN	Percentage organisaties dat gebruik maakt van VIN t.o.v. aantal gesloten organisaties (%)
2016	196	52	27%
2017	206	68	33%
2018	270	95	35%
2019	351	139	40%
2020	371	164	45%
2021	389	156	44%

Bron: Jaarverslagen Vroeg samenwerken in NHN 2020 en 2021

Uit zowel de enquête onder gemeenten als uit de gesprekken met de relatiemanagers blijkt dat voornamelijk organisaties uit het voorveld, zoals scholen, kinderopvang, huisartsen en GGD achterblijven in het gebruik van VIN. Handelingsverlegenheid speelt hierbij een grote rol. Professionals zijn bang om hun vertrouwensrelatie die zij hebben opgebouwd met het gezin of de jeugdige te schaden. Professionals zijn namelijk verplicht om ouders in te lichten wanneer zij betrokkenheid tonen door een signaal af te geven. De relatiemanagers zetten zich momenteel in om alsnog deze organisaties te betrekken. Verder wordt een signaal afgeven door sommigen gezien als een extra administratieve last, vaak wanneer VIN niet gekoppeld is aan de eigen systemen, en speelt daardoor mee in de overweging om geen gebruik te maken van VIN. Echter, het is ook

mogelijk dat het gebruik van VIN niet als vanzelfsprekend op het netvlies van de professional staat. Niet bij iedere zorg om een kind wordt meteen gedacht aan het afgeven van een signaal in VIN. Kinderen waarbij zorgen zijn, worden bijvoorbeeld ook besproken in zorgteams. Overigens is dit in lijn met het landelijke beeld: organisaties in het voorveld blijven achter en de belangrijkste reden voor het niet melden is de vertrouwensband tussen professionals en gezin.⁶ Daarentegen komt in de landelijke evaluatie duidelijk naar voren dat de inbreuk op de privacy een veel genoemde reden is om niet gebruik te maken van de verwijfsindex. Ook werden hoge kosten soms als belemmering gezien. Beide argumenten zijn echter niet tot nauwelijks naar voren gekomen in het huidige onderzoek naar VIN.

4.2 Signalen en matches

Zowel het aantal signalen als het aantal matches is tussen 2017 en 2021 toegenomen met respectievelijk 44% en 42%. Merk daarbij op dat het aantal matches hoger is dan het aantal signalen.⁷ Deze ontwikkeling is vergelijkbaar met de landelijke trend van het gebruik van de verwijfsindex.⁸ Opvallend is dat er gedurende deze periode niet een continu stijgende lijn is in het aantal signalen en matches, maar dat er sprake is van pieken en dalen (Figuur 4.1). De relatiemanagers hebben hiervoor een aantal verklaringen:

- ③ Parlan en Veilig Thuis hebben eind 2017/begin 2018 veel signalen opnieuw ingevoerd, onder andere doordat Veilig Thuis van drie regio's naar één regio overgingen. Zij hebben toen alle signalen in twee regio's (Kop en West-Friesland) gedeactiveerd en opnieuw ingevoerd in regio Alkmaar.
- ③ Veilig Thuis heeft in 2019 besloten om alleen nog jeugdigen in VIN te zetten wanneer de diensten 'Onderzoek' en 'Voorwaarden en Vervolg' worden ingezet. Voorheen werden alle jeugdigen waarover een melding bij VT binnen kwam in VIN gezet. Hiermee is het aantal signalen vanuit VT van ongeveer 6.000 naar 1.000 per jaar gegaan.
- ③ De relatiemanagers hebben in 2019 veel tijd gestoken in het convenant en daarmee minder in het geven van trainingen en nabellen van organisaties.
- ③ Eind 2019 hebben de relatiemanagers alle aangesloten organisaties gemaild over het nieuwe convenant en het nalopen van interne afspraken over het gebruik van VIN.
- ③ De Jeugd en Gezinsbeschermers en William Schrikker Stichting kregen begin 2020 een nieuwe koppeling, waardoor een inhaalslag is gemaakt met het afgeven van signalen.
- ③ Ook in andere regio's is het aantal signalen in 2021 gedaald ten opzichte van het jaar daarvoor.⁹ Mogelijk speelt de coronapandemie hier een rol.

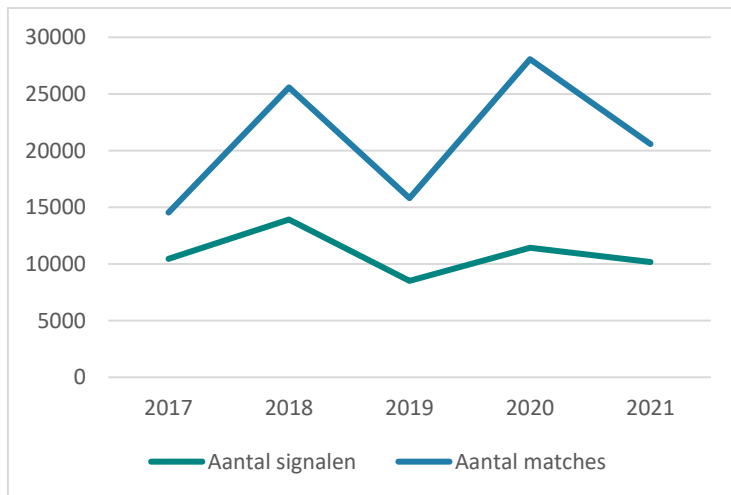
⁶ Abraham, M., & Van Dijk, B. (2021). *De VIR in beeld*. DSP-groep.

⁷ Twee signalen afkomstig van verschillende professionals over eenzelfde jeugdige leiden tot één match (a-b), maar drie signalen afkomstig van verschillende professionals tot drie matches (a-b, b-c en a-c) en 5 signalen tot 9 matches (a-b, a-c, a-d, a-e, b-c, b-d, b-e, c-d, c-e). Zo wordt verklaard dat het totaal aantal matches groter is dan het aantal meldingen.

⁸ Het aantal meldingen is van 250.331 in 2018 naar 321.183 meldingen in 2020 toegenomen. Daarnaast is het ook Het aantal matches in deze periode van 436.199 naar 633.975 gestegen. Dit blijkt uit de landelijke evaluatie van de VIR (Abraham & Van Dijk, 2021).

⁹ SISA Rotterdam van 70.833 naar 63.761 en Amsterdam van 9.486 naar 6.826.

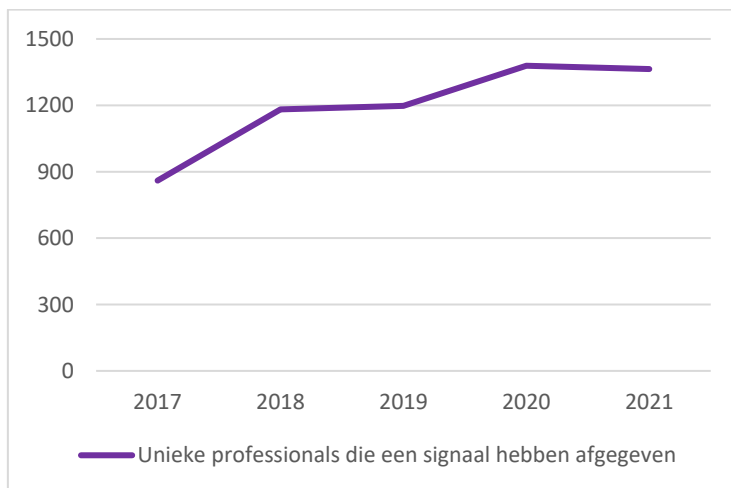
Figuur 4.1 Aantal signalen en matches in VIN tussen 2017 en 2021

Bron: dashboardgegevens MULTIsignaal

In het aantal unieke professionals dat per jaar een signaal heeft afgegeven is een duidelijke stijging zichtbaar tussen 2017 en 2021 (Figuur 4.2). Er is echter wel een afvlakking te zien tussen 2018 en 2019 en tussen 2020 en 2021. Hoeveel professionals (per jaar) zijn aangesloten bij VIN is niet bekend. Daardoor kunnen we geen uitspraak doen over het aandeel van de aangesloten professionals dat ook daadwerkelijk gebruik maakt van VIN.¹⁰

Figuur 4.2 Aantal unieke professionals die een signaal hebben afgegeven tussen 2017 en 2021

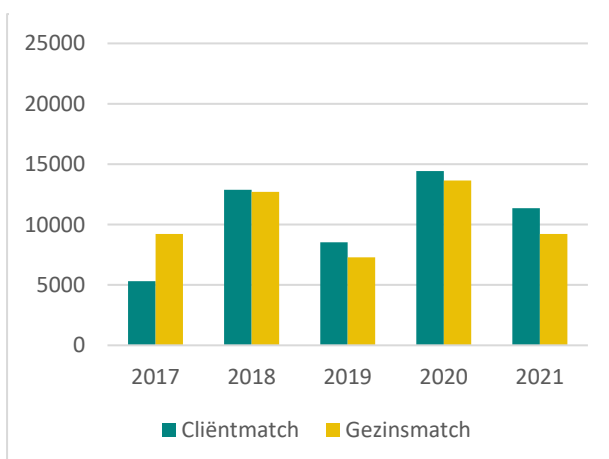
Bron: dashboardgegevens MULTIsignaal

¹⁰ In de Jeugdwet en het bijbehorende Besluit Jeugdwet staat vermeld welke typen partijen wettelijk aan de VIR mogen melden. Een groot aantal organisaties en professionals (de wet spreekt van instanties en functionarissen) valt onder de werking van de verwijfsindex. In het besluit staan zeven domeinen benoemd: jeugdhulp; jeugdgezondheidszorg; gezondheidszorg; onderwijs; maatschappelijke ondersteuning; werk en inkomen; en politie en justitie. Per domein staan de categorieën benoemd van organisaties en eventueel de categorie van functionarissen (professionals) die worden aangewezen. Het is taak van de gemeente om het gebruik van de verwijfsindex (door deze professionals) te bevorderen.

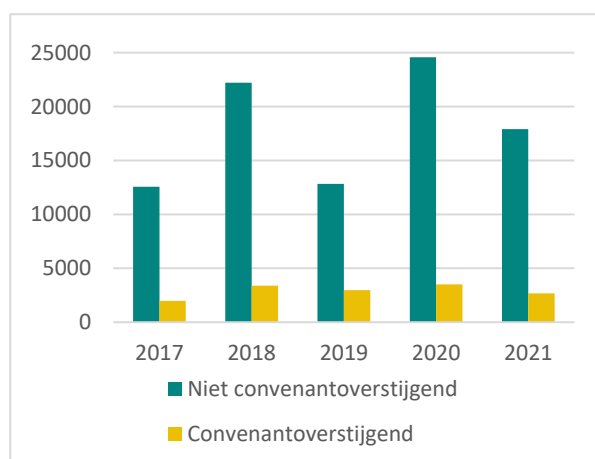
De organisaties die de meeste signalen af hebben gegeven in 2021 zijn Veilig Thuis (1.028), De Jeugd- & Gezinsbeschermers (810) en Parlan (544). De eerste twee organisaties zijn dus samen goed voor bijna 2.000 signalen op jaarbasis. De wijzigingen in werkwijze bij deze (regionaal werkende) organisaties hebben dan ook een grote invloed op het totaal aantal signalen, en dus matches. Daarnaast zijn de verschillende gemeentelijke leerplicht afdelingen bij elkaar goed voor 1.220 signalen en andere onderdelen van de gemeente (voor het grootste deel wijkteams) goed voor 1.673 signalen.

Binnen het aantal matches kan onderscheid worden gemaakt tussen cliëntmatches en gezinsmatches. Wanneer twee professionals een signaal hebben afgegeven over eenzelfde jeugdige, is er sprake van een **cliëntmatch**. Wanneer twee professionals een signaal hebben afgegeven over twee jeugdigen met eenzelfde ouder, is er sprake van een **gezinsmatch**. Het aantal cliënt- en gezinsmatches ligt elk jaar ongeveer op hetzelfde niveau, afgezien van 2017 (Figuur 4.3). In dat jaar waren er bijna twee keer zo veel gezinsmatches als cliëntmatches¹¹.

Figuur 4.3 Aantal matches tussen 2017 en 2021

Figuur 4.4 Aantal matches tussen 2017 en 2021

Bron: dashboardgegevens MULTIsignaal

Daarnaast kan ook onderscheid worden gemaakt tussen **niet convenant overstijgende** matches en **convenant overstijgende** matches (Figuur 4.4). Dat laatste houdt in dat een professional binnen het convenantgebied een signaal heeft afgegeven over een jeugdige en gematcht wordt met een signaal afgegeven door een professional buiten het convenantgebied. Dit laat een belangrijke meerwaarde zien van de verwijzindex: het voorkomen dat zorgmijdende gezinnen die verhuizen buiten de regio uit het zicht worden verloren. Uit de cijfers blijkt dat 15% van de matches convenant overstijgend is.

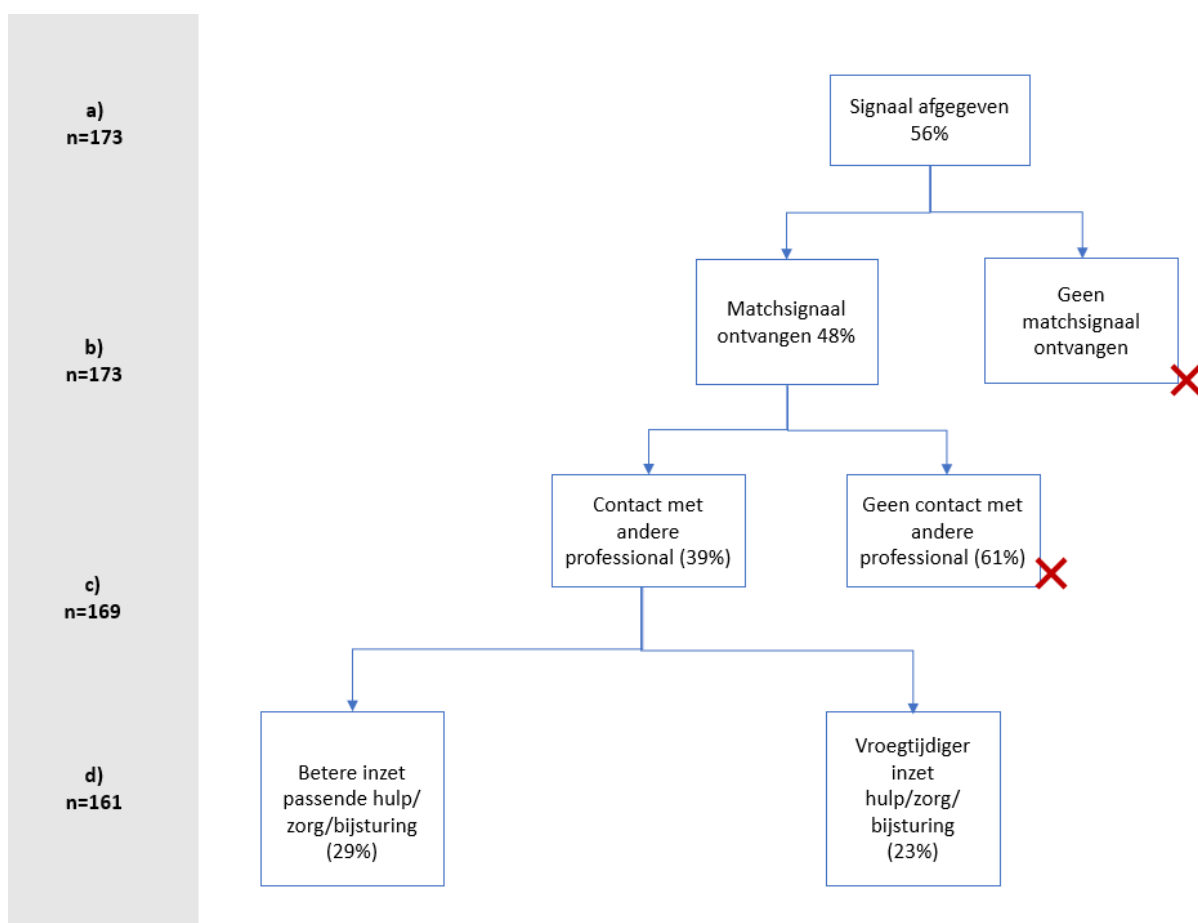
Opvolging van matches

Ook de enquête onder professionals biedt inzicht in het aantal signalen en matches (Figuur 4.4). Daaruit blijkt dat 56% van de uitvoerende professionals actief in de regio Noord-Holland Noord het afgelopen jaar een

¹¹ Dit relatief hoge aantal gezinsmatches is toe te schrijven aan de activering van de gezinsmatch in 2016.

signaal heeft afgegeven in VIN (n=355). Ongeveer 48% van deze professionals heeft het afgelopen jaar wel eens een match gekregen met een andere professional. De professionals die een match hebben gehad, geven aan dat zij gemiddeld in 39% van de gevallen vervolgens contact hebben gehad met de andere professional(s). Volgens hen heeft in 29% van de gevallen dit contact bijgedragen aan betere inzet van passende hulp, zorg of bijsturing. In 23% van de gevallen heeft dit ook geleid tot het vroegtijdiger inzetten van hulp, zorg of bijsturing. Deze resultaten geven een indruk van de mate waarin VIN beantwoordt aan de doelstelling.

Figuur 4.4 Stroomschema opvolging matches

Bron: enquête onder uitvoerende professionals in Noord-Holland Noord

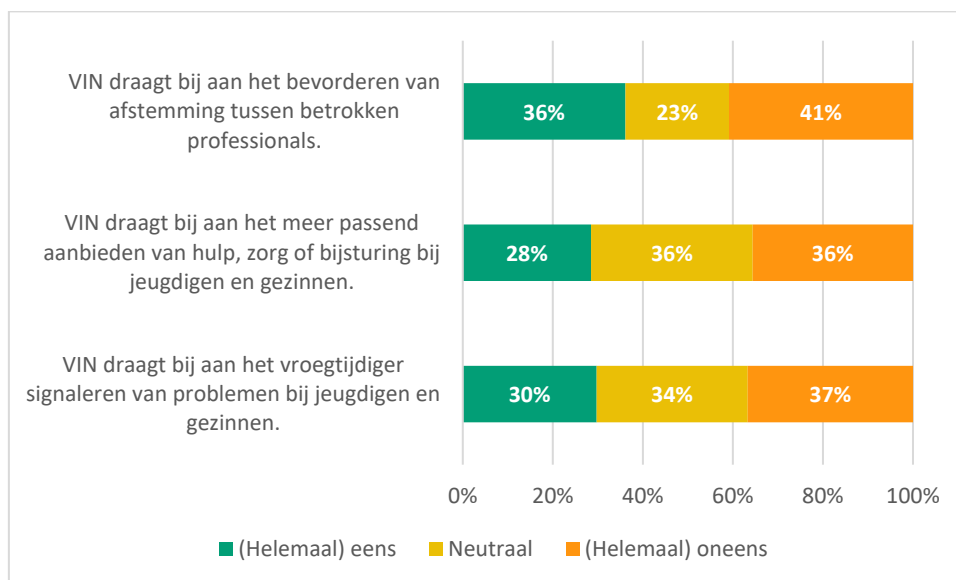
4.3 Meerwaarde, knelpunten en verbeterpunten

Mogelijke meerwaarde

Zowel gemeenten als professionals geven in de enquêtes aan dat VIN vooral een meerwaarde heeft als iedereen daadwerkelijk gebruik maakt van het instrument, er ook opvolging wordt gegeven aan een match en professionals elkaar eerder nog niet hebben gevonden. Vaak zijn gerealiseerde matches al met bekende partijen (vaak met jeugdbescherming of Veilig Thuis) waarmee reeds contact is over deze jongere, waardoor professionals geen meerwaarde ervaren.

Verder vinden professionals dat VIN voornamelijk bijdraagt aan het bevorderen van afstemming tussen betrokken professionals (Figuur 4.5). In mindere mate vinden ze dat het instrument ook bijdraagt aan het vroegtijdiger signaleren van problemen en het meer passend aanbieden van hulp, zorg of bijsturing.

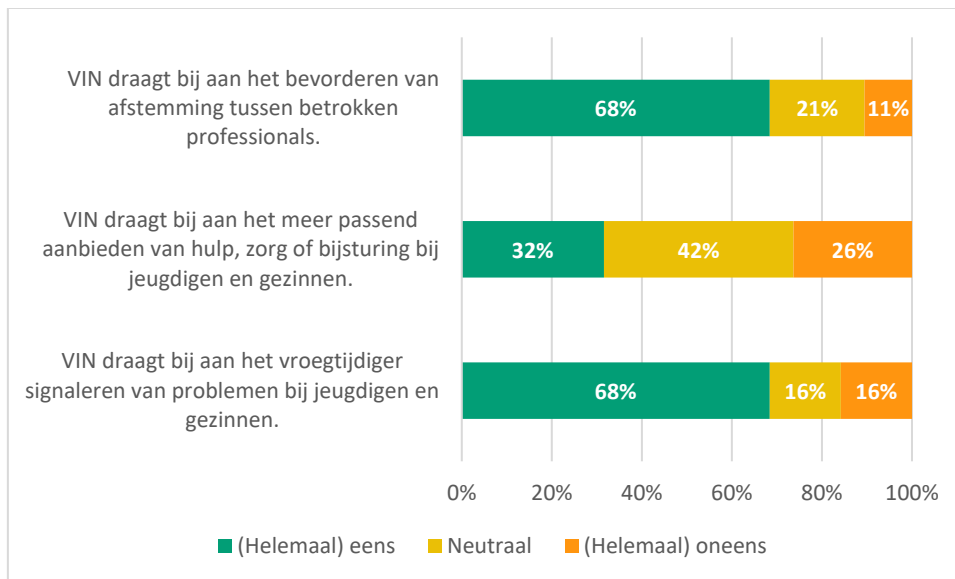
Figuur 4.5 De mening van professionals over de meerwaarde van VIN.

Bron: enquête onder uitvoerende professionals in Noord-Holland Noord.

Gemeenten zien over het algemeen een grotere meerwaarde in het instrument. Zo geeft 68% van de respondenten aan dat VIN bijdraagt aan het vroegtijdiger signaleren van problemen en het bevorderen van afstemming tussen professionals (Figuur 4.6). Over of VIN bijdraagt aan het meer passend hulp bieden, wordt minder eenduidig gedacht. In de interviews met gemeenten komt onder andere naar voren dat het instrument wel een meerwaarde heeft, maar wanneer het voorveld meer betrokken zou zijn deze meerwaarde sterker naar voren zal komen. Anderen geven aan dat het enkel meerwaarde heeft voor de jeugdigen of gezinnen die verhuizen of zorgmijddend zijn en daarmee snel uit het zicht verdwijnen, dus slechts in specifieke gevallen. Allen geven aan dat zij als gemeente eigenlijk weinig zicht hebben op de meerwaarde in de praktijk hebben.

Figuur 4.6 De mening van gemeenten over de meerwaarde van VIN.

Bron: enquête onder gemeenten in Noord-Holland Noord.

4.4 Knelpunten en verbeterpunten

Professionals noemen de volgende belemmeringen voor gebruik van VIN:

- ③ Veel professionals zien/ervaren geen meerwaarde

Sommigen geven aan dat er vaak al sprake is van afstemming tussen professionals, bijvoorbeeld door een goede samenwerking tussen school en wijkteam. Ook wordt als reden gegeven dat veel organisaties er geen gebruik van maken, waardoor de kans op een (nuttige) match beperkt is. Hieruit komen reacties voort als “te weinig organisaties maken er gebruik van, dus ik ook niet”.
- ③ Associatie met Veilig Thuis

Er heerst nog een negatief stigma op de verwijfsindex. Het wordt soms geassocieerd met de meldcode en het melden aan Veilig Thuis. Dit vormt een drempel om een signaal af te geven over een gezin of jeugdige. Daarnaast vindt men dat wanneer er echt sprake is van zorgen, een melding maken bij Veilig Thuis de juiste weg is. Een signaal afgeven is dan niet nodig.
- ③ Bespreekbaar maken met kind/ouders

Door het negatieve stigma is men bang de vertrouwelijke band met het gezin of de jeugdige te beschadigen wanneer professionals vertellen dat ze hun betrokkenheid willen tonen door het afgeven van een signaal in VIN. Ook wordt aangegeven dat de meerwaarde vooral zit bij gezinnen waar ouders geen toestemming willen geven. Merk op dat professionals alleen na toestemming van een ouder contact met elkaar mogen opnemen.

- ③ Een deel van de professionals is nog onbekend met VIN, of hebben er (nog) niet mee gewerkt. Daarnaast wordt ook meerdere malen aangegeven dat het instrument uit het oog wordt verloren. Meer aandacht schenken is dan ook gewenst.

Daarnaast worden door professionals de volgende verbeterpunten genoemd:

- ③ Gebruiksvriendelijker maken van het systeem.
- ③ Opstellen van eenduidige richtlijnen voor het afgeven van een signaal.
- ③ Aansluiten van meer organisaties uit het voorveld.

5 Toekomstverwachtingen

Motie vervallen wettelijke verplichting

In december 2021 heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen waarin wordt voorgesteld de verplichting voor gemeenten tot gebruik van een verwijnsindex te schrappen uit de jeugdwet. Momenteel wordt door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) bekeken welke vervolgstappen naar aanleiding van deze motie genomen zullen worden. In een brief d.d. 13 mei 2022 van de staatssecretaris aan de Eerste Kamer wordt ten aanzien van het vervallen van de motie onder meer het volgende geconstateerd: "De motie gaat ervan uit dat na het schrappen van de wettelijke verplichting, gemeenten en regio's nog gebruik kunnen maken van de VIR. Door de wettelijke verplichting te schrappen vervalt de wettelijke grondslag voor de landelijke verwijnsindex uit de Jeugdwet. Daarmee vervalt echter ook de basis voor de lokale en regionale verwijnsindexen. Er is dan geen grondslag meer voor het delen van gegevens van een jeugdige ten behoeve van matching van professionals op lokaal of regionaal niveau". Dit geeft aan dat er op VWS bezwaren worden gezien aan het laten vervallen van de wettelijke verplichting.

Op 28 september, vlak voor de afronding van onderhavig onderzoek, heeft VWS per brief het voornemen kenbaar gemaakt de motie uit te gaan voeren en het traject tot wetwijziging in te zetten. We citeren uit de brief: "*Het schrappen van de wettelijke verplichting én het in stand houden van een wettelijke mogelijkheid voor regio's die nog wel gebruik maken van de VIR is echter niet mogelijk. Op dit moment werkt de staatssecretaris van VWS aan een plan van aanpak gericht op het schrappen van de wettelijke verplichting zoals verzocht in de motie*". In de brief wordt ook aangegeven dat er gewerkt zal worden aan een plan waarin onder meer optimaal duidelijkheid geboden zal worden aan alle betrokken partijen over rechten en plichten tijdens de overgangperiode waarin de wettelijke verplichting nog zal blijven bestaan. In dit plan zal tevens aandacht worden geschonken aan de uitwerking van methoden en maatregelen die bijdragen aan de doelstellingen van de VIR.

De verwachting is dat dit traject nog zeker een jaar in beslag zal nemen. Voorlopig zal er nog veel onduidelijkheid bestaan over wat er in de overgangperiode zal veranderen. In de brief van VWS staat niets beschreven over de consequenties van het laten vervallen van de wettelijke verplichting.

Onderstaand wordt een beeld gegeven van de verwachtingen die bij gemeenten leven als de wettelijke verplichting komt te vervallen. Daarbij merken we op dat dit onderzoek is uitgevoerd voordat VWS kenbaar maakte de motie daadwerkelijk uit te gaan voeren.

Uitdovend effect

In de enquête komt naar voren dat veel gemeenten nog niet weten welke consequenties zullen volgen wanneer de wettelijke verplichting tot gebruik van een verwijnsindex zal vervallen. Een even groot deel geeft aan dat het doorgaan met VIN afhankelijk is van wat andere gemeenten in de regio doen.

De verdiepende gesprekken met vijf diverse gemeenten laten echter zien dat gemeenten de kans zeer groot achten dat VIN na verloop van tijd niet meer gebruikt zal worden. Binnen de regio's wordt zeer divers tegen het instrument aangekeken, waarbij meerdere gemeenten (zeer) sceptisch zijn tegenover het gebruik van het instrument. Het wegvallen van de verplichting zal daarmee voor een versterkend effect zorgen, met als gevolg dat de meerwaarde afneemt en het gebruik van VIN uiteindelijk zal uitdoven.

Geen alternatief

Het merendeel van de gemeenten ziet echter geen alternatief voor het inzetten van VIN om te komen tot (meer) passende en/of vroegtijdige hulp, zorg of bijsturing bij jeugdigen en gezinnen. Ook twee derde van de uitvoerende professionals ziet geen alternatief. Alternatieven die wel worden genoemd door gemeenten of professionals zijn een nauwe samenwerking tussen organisaties/professionals, het multidisciplinair overleg, korte lijnen en duidelijke samenwerkingsafspraken of convenanten voor informatie-uitwisseling in de regio en zelf goed uitvragen bij gezinnen welke hulpverlening reeds aanwezig is. Hiermee wordt echter geen *systematisch* zicht geboden op (zorgen over) kinderen, met name niet ten aanzien van kinderen die om welke reden dan ook niet worden besproken.

Ook in de brief van VWS over de uitvoering van de motie tot afschaffing van de wettelijke verplichting ontbreekt zicht op een mogelijk alternatief.

Toekomstscenario

Naast het vervallen van de wettelijke verplichting van de verwijsindex spelen ook andere landelijke ontwikkelingen een rol, zoals het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Hierin wordt op hoofdlijnen geschetst hoe de kind- en gezinsbescherming er over vijf tot tien jaar eruit zou kunnen zien.

In een van de interviews met beleidsmedewerkers wordt de mogelijkheid veronderstelt dat er in het toekomstscenario een plek wordt gegeven aan de verwijsindex. Bijvoorbeeld door de verplichting voor het organiseren en stimuleren van een verwijsindex weg te halen bij gemeenten en deze neer te leggen bij de meldingsbevoegde organisaties, vergelijkbaar met de verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies

Aan de hand van de vijf onderzoeksvragen worden onderstaande conclusies getrokken over de werkwijze, resultaten, het relatiemanagement en verbeterpunten.

Werkwijze en resultaten

De huidige werkwijze is in grote lijnen voor wat betreft de gemeentelijke taken vastgelegd in het bovenregionale convenant voor Noord-Holland Noord. Hoewel dit niet in het convenant is opgenomen wordt er in de huidige werkwijze vanuit gegaan dat het grootste deel van de gemeentelijke taken wordt uitgevoerd door de relatiemanagers. Een knelpunt bij de uitvoering van gemeentelijke taken is dat de verschillende rollen van procesregisseur en regiovertegenwoordiger, die zijn benoemd in het convenant, belegd zijn bij beleidsmedewerkers die daar lang niet altijd voldoende tijd voor vrij kunnen maken. Andere taken die binnen gemeenten een hogere prioriteit hebben gaan voor. Dit neemt overigens niet weg dat de doelstellingen van VIN in belangrijke mate door de betrokken medewerkers van gemeenten en bestuurders wordt onderschreven.

De belangrijkste resultaten die met VIN de afgelopen jaren zijn behaald, laten zich als volgt samenvatten:

- ③ Er is een toename van het aantal aangesloten organisaties en daarmee het aantal professionals dat gebruik kan maken van VIN. Het aantal organisaties dat daadwerkelijk ook gebruik maakt van VIN is in 2021 44%.
- ③ Daarmee verband houdend is er een groei van het aantal signalen en matches. Dit wordt mogelijk mede verklaard uit het feit dat de laatste jaren vooral kleine organisaties zijn aangesloten die weinig signalen afgeven. Grotere organisaties, zoals Veilig Thuis en De Jeugd- & Gezinsbeschermers, en gemeenten (wijkteams, leerplicht) die meer signalen afgeven, waren al eerder aangesloten.
- ③ Iets meer dan de helft van de respondenten (van gemeenten) vindt dat er in hun gemeente redelijk tot goed gebruik wordt gemaakt van VIN.
- ③ De professionals die een match hebben gehad (n=169), geven aan dat zij gemiddeld in 39% van de gevallen vervolgens contact hebben gehad met één of meer andere professional(s). Volgens hen heeft in 29% van de gevallen dit contact bijgedragen aan betere inzet van passende hulp, zorg of bijsturing. In 23% van de gevallen heeft dit ook geleid tot het vroegtijdiger inzetten van hulp, zorg of bijsturing.

Deze resultaten geven aan dat er in zekere mate aan de doelstellingen van VIN (vroegtijdig signaleren, afstemming tussen professionals en meer passende hulp) wordt voldaan. Beleidsmedewerkers van gemeenten geven aan dat zij moeilijk kunnen beoordelen of de mate van doelbereik van VIN ook goed genoeg is. Ook vinden zij het jammer dat buiten beeld blijft in hoeverre de uiteindelijk ingezette hulp ook een positief effectief heeft voor de betreffende jongeren/gezinnen.

Relatiemanagement

- ③ De taken van de relatiemanagers zijn niet in het convenant opgenomen. In het advies “Verwijsindex krachten bundelen” (2016) is in de bijlage een functieprofiel met een taakomschrijving opgenomen, maar dit is niet officieel vastgesteld door gemeenten. Als er geen duidelijke opdracht is voor de relatiemanagers, kan dat ertoe leiden dat de inzet van relatiemanagers per gemeente verschilt.
- ③ De waardering van beleidsmedewerkers voor de inzet van de relatiemanagers is groot, met als kanttekening dat zij vinden dat ze vooral in de eerste tijd door de relatiemanagers te veel werden aangesproken op hun verantwoordelijkheden ten aanzien van VIN. Dit is door de relatiemanagers onderkend en zij hebben hun benadering aangepast.
- ③ De activiteiten van de relatiemanagers hebben een belangrijke rol gespeeld in het bereiken van bovenstaande resultaten. Het aansluiten van gemeenten en het stimuleren van het gebruik van VIN zijn immers gemeentelijke taken die in hoofdzaak door relatiemanagers zijn uitgevoerd.

Ambtelijke en bestuurlijke samenwerking

- ③ Door constructieve ambtelijke en bestuurlijke samenwerking is er in 2019 een bovenregionaal convenant afgesloten.
- ③ De volgende uitdaging voor de samenwerking op ambtelijk en bestuurlijk niveau is een gezamenlijke visie te ontwikkelen op de wijze waarop het functioneren van VIN verder verbeterd kan worden.

Verbeterpunten

De verbeterpunten gericht op het wegnemen van knelpunten die hier zijn geformuleerd worden verder uitgewerkt in de aanbevelingen.

- ③ Een gezamenlijke visie op de wijze waarop VIN het beste kan worden uitgevoerd ontbreekt. Met een gezamenlijke visie kan worden bijgedragen aan verbetering van de resultaten van VIN.
- ③ Veel uitvoerende professionals geven in de enquête aan dat zij geen of weinig gebruik maken van VIN, omdat anderen dat ook niet doen en daardoor weinig meerwaarde in het gebruik van het instrument zien. Er wordt voornamelijk meerwaarde gezien in deelname van organisaties in het voorveld, terwijl deze tot nu toe in beperkte mate zijn aangesloten op VIN. Aansluiting van meer organisaties en het toezien op gebruik van VIN kan daar verbetering in brengen.
- ③ Gemeenten, en ook uitvoeringsorganisaties, kijken anders aan tegen de overwegingen om een signaal af te geven. Sommigen vinden dat alleen een signaal mag worden afgegeven wanneer sprake is van daadwerkelijke zorgen om een kind, terwijl anderen zeggen dat ook een signaal moet worden afgegeven als er sprake is van lichte zorgen. Meer duidelijkheid en uniformiteit over de redenen een signaal af te geven is nodig.
- ③ Mede met het oog op draagvlak voor VIN is het belangrijk dat gemeenten inzicht hebben in het doelbereik van VIN. Op dit moment ontbreekt het antwoord op de vraag of en in hoeverre gebruik van VIN ook bijdraagt aan effectieve hulp aan jeugdigen en gezinnen.

- ③ Er is nog geen functieprofiel inclusief taakomschrijving voor de relatiemanagers vastgesteld. Ook een heldere taakafbakening tussen de taken van convenantbeheerders, procesregisseurs en regiovertegenwoordigers enerzijds en taken van relatiemanagers anderzijds ontbreekt.
- ③ Als belangrijke punten die verbetering behoeven, worden handelingsverlegenheid en duidelijke richtlijnen over het afgeven van signalen genoemd. Ook wordt genoemd dat het afgeven van een signaal een extra administratieve last is en het systeem op dat punt verbetering behoeft.

Toekomstige ontwikkelingen

- ③ In de kamerbrief van 28 september 2022 wordt aangegeven dat de motie om de wettelijke verplichting af te schaffen door het ministerie van VWS wordt overgenomen. Wij tekenen aan dat er voorlopig nog veel onduidelijkheid zal bestaan over wat er in de overgangperiode zal veranderen en het traject tot wetswijziging waarschijnlijk ruim een jaar zal gaan duren.
- ③ Veel betrokkenen hebben aangegeven de toekomst van VIN somber in te zien als de wettelijke verplichting voor gemeenten vervalt, maar dat zij ook geen bruikbare alternatieven zien.

6.2 Aanbevelingen

6.2.1 Beleidsmatig/bestuurlijk niveau

Gezamenlijke visie ontwikkelen

Belangrijke aandachtspunten daarbij zijn:

- ③ Prioriteitsstelling in de aansluiting van organisaties in het voorveld.
- ③ Een duidelijk eensluidend standpunt over wanneer een signaal afgegeven moet worden.
- ③ Vaststellen op welke wijze de meerwaarde van VIN beter in beeld moet worden gebracht.

Het is van belang dat ook de relatiemanagers bij de ontwikkeling van deze visie worden betrokken.

Verlenging contract relatiemanagers

Aangezien de inspanningen van de relatiemanagers in belangrijke mate hebben bijgedragen aan de resultaten die vanaf hun indiensttreding zijn gerealiseerd, verdient het de aanbeveling in januari 2023 het contract van de relatiemanagers te verlengen. Het is immers niet te verwachten dat bij gemeenten capaciteit kan worden vrijgemaakt om taken over te nemen die nu door de relatiemanagers worden uitgevoerd.

Aansturing uitvoering

Het verdient aanbeveling om in het convenant de rol van het relatiemanagement op te nemen en daarin duidelijk te maken welk deel van de taken van convenantbeheerders en procesregisseurs door de relatiemanagers overgenomen worden.

Daarnaast dient overwogen te worden of niet verdergaande stappen moeten worden in de organisatie van de verschillende gemeentelijke taken.

We leggen hier twee opties voor:

1. Per regio (dus de drie regio's afzonderlijk) één aanspreekpunt voor de relatiemanagers, die een mandaat heeft om namens de regio afspraken te maken met relatiemanagers (in afstemming met gemeenten in zijn/haar regio). In dit model blijven de 17 gemeenten afzonderlijk verantwoordelijk dat hun wettelijke taken worden uitgevoerd.
2. Beleg de wettelijke taken centraal voor heel Noord-Holland Noord, dus niet afzonderlijk bij de 17 gemeenten. Dat zou men kunnen doen door de formatie van het relatiemanagement uit te breiden. In dat model kunnen de regiovertegenwoordigers gemandateerd worden als opdrachtgevers namens de hele regio NHN voor het relatiemanagement.

Meer capaciteit vrijmaken

In de reflectiesessie is geconstateerd dat er door gemeenten meer capaciteit vrij gemaakt zou moeten worden om het gebruik van VIN te intensiveren.

Opstellen functieprofiel relatiemanagers

Maak bij het vaststellen van het functieprofiel gebruik van het functieprofiel dat is opgenomen in een bijlage van het advies "Verwijsindex – Krachten bundelen". Besteedt daarbij ook aandacht wat relatiemanagers en beleidsmedewerkers van elkaar mogen verwachten.

Toezicht op naleving gebruik VIN

In subsidievoorwaarden is vaak opgenomen dat VIN gebruikt moet worden. Het verdient aanbeveling dat gemeenten meer toezichtgaan houden op naleving van deze voorwaarde door in gesprek te gaan over het aantal signalen dat door een organisatie wordt afgegeven.

Toekomst VIN

Aangezien VWS voornemens is de wettelijke verplichting van gebruik van een verwijsindex door gemeenten te laten vervallen, is het nodig dat door gemeenten een scenario wordt ontwikkeld voor de komende periode waarin vooralsnog veel onzeker is.

De mening van de onderzoekers is dat gebruik van VIN niet af zou moeten hangen van het bestaan van een wettelijke verplichting maar van het nut van VIN voor kinderen en hun gezinnen en professionals. Daarbij plaatsen we de kanttekening dat de wettelijke verplichting nimmer consequenties heeft gehad voor gemeenten die er geen gebruik van hebben gemaakt. Ze zijn er niet door VWS op aangesproken; opvallend omdat VWS nu in de brief onvoldoende landelijke dekking als belangrijk argument gebruikt om de wettelijke verplichting af te schaffen.

6.2.2 Uitvoering

Prioriteiten vaststellen

Beleidsmedewerkers van gemeenten en relatiemanagers dienen gezamenlijk prioriteiten vast te stellen voor 2023. Tevens moeten streefcijfers voor de mate van doelbereik, met name ten aanzien van de opvolging van matches, worden vastgelegd.

De relatiemanagers hebben in de reflectiesessie aangegeven om aan onderstaande prioriteiten, waar zij nu ook al aan werken, meer samen met de wijkteams te willen optrekken.

Aansluiting van organisaties in het voorveld

Een belangrijke prioriteit is het stimuleren van het gebruik van VIN in het voorveld. Momenteel wordt daar reeds op ingezet door de relatiemanagers. Onze suggestie is dat er wordt ingezet op doelgroepen die het best kunnen beoordelen of er al dan niet een signaal moet worden afgegeven en minder last hebben van handelingsverlegenheid, bijvoorbeeld (praktijkondersteuners van) huisartsen en zorgcoördinatoren in het onderwijs.

Duidelijkheid en uniformiteit afgeven signaal en opvolging matches

Een helder gezamenlijk standpunt van gemeenten over wanneer professionals hun betrokkenheid moeten tonen door een signaal af te geven is een belangrijke voorwaarde. Vervolgens kan dit gecommuniceerd worden onder andere in overleg met organisaties over VIN, via de VIN-website, nieuwsbrieven en trainingen. Deze duidelijkheid kan ook worden gecommuniceerd aan ouders en kinderen. Wanneer professionals beter kunnen uitleggen wanneer een signaal af te geven én hoe te handelen bij een match, komen zij minder in handelingsverlegenheid.

Inzicht in effecten VIN voor jongeren en gezinnen

De vraag in hoeverre VIN bijdraagt aan effectievere hulp voor jongeren en gezinnen blijft tot dusver onbeantwoord. Het verdient aanbeveling om hier meer zicht op te krijgen door middel van het delen van (geanonimiseerde) best practices waarbij professionals en jeugdigen/ouders vertellen over geslaagde interventies die mede dankzij VIN tot stand zijn gekomen, bijvoorbeeld door storytelling door professionals en jongeren/gezinnen¹² of het gebruiken van narratieve beelden.

¹² Denk hierbij niet alleen aan beeldmateriaal, zoals het maken van filmpjes, maar ook podcasts en luisterverhalen of inspiratiesessies met bestuurders of uitvoerders waarin verhalen worden gedeeld.

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 410
1013 CR Amsterdam
+31 (0)20 625 75 37

dsp@dsp-groep.nl
KvK 33176766
www.dsp-groep.nl

DSP-groep is een onafhankelijk bureau voor onderzoek, advies en management, gevestigd aan de IJ-oeveren in Amsterdam. Sinds de oprichting van het bureau in 1984 werken wij veelvuldig in opdracht van de overheid (ministeries, provincies en gemeenten), maar ook voor maatschappelijke organisaties op landelijk, regionaal of lokaal niveau. Het bureau bestaat uit 40 medewerkers en een groot aantal freelancers.

Dienstverlening

Onze inzet is vooral gericht op het ondersteunen van opdrachtgevers bij het aanpakken van complexe beleidsvraagstukken binnen de samenleving. We richten ons daarbij met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van zo'n vraagstuk. In dit kader kunnen we bijvoorbeeld een onderzoek doen, een registratie- of monitorsysteem ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of (tijdelijk) het management van een project of organisatie voeren.

Expertise

Onze focus richt zich met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van een vraagstuk. Wij hebben o.a. expertise op het gebied van transitie in het sociaal domein, kwetsbare groepen in de samenleving, openbare orde & veiligheid, wonen, jeugd, sport & cultuur.

Meer weten?

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers.

